

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิตตามมาตรฐานผลการเรียนรู้
หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยบูรพา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
โดยแบ่งเนื้อหาสาระสำคัญออกเป็นลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. การบริหารงานของมหาวิทยาลัยบูรพา
2. การบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยบูรพา
3. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
4. แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต
 - 4.1 ความหมายของการพัฒนานิสิต
 - 4.2 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต
 - 4.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต
 - 4.4 กลยุทธ์การสอนกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต
5. การวิจัยอนาคต (Delphi Technique)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานของมหาวิทยาลัยบูรพา

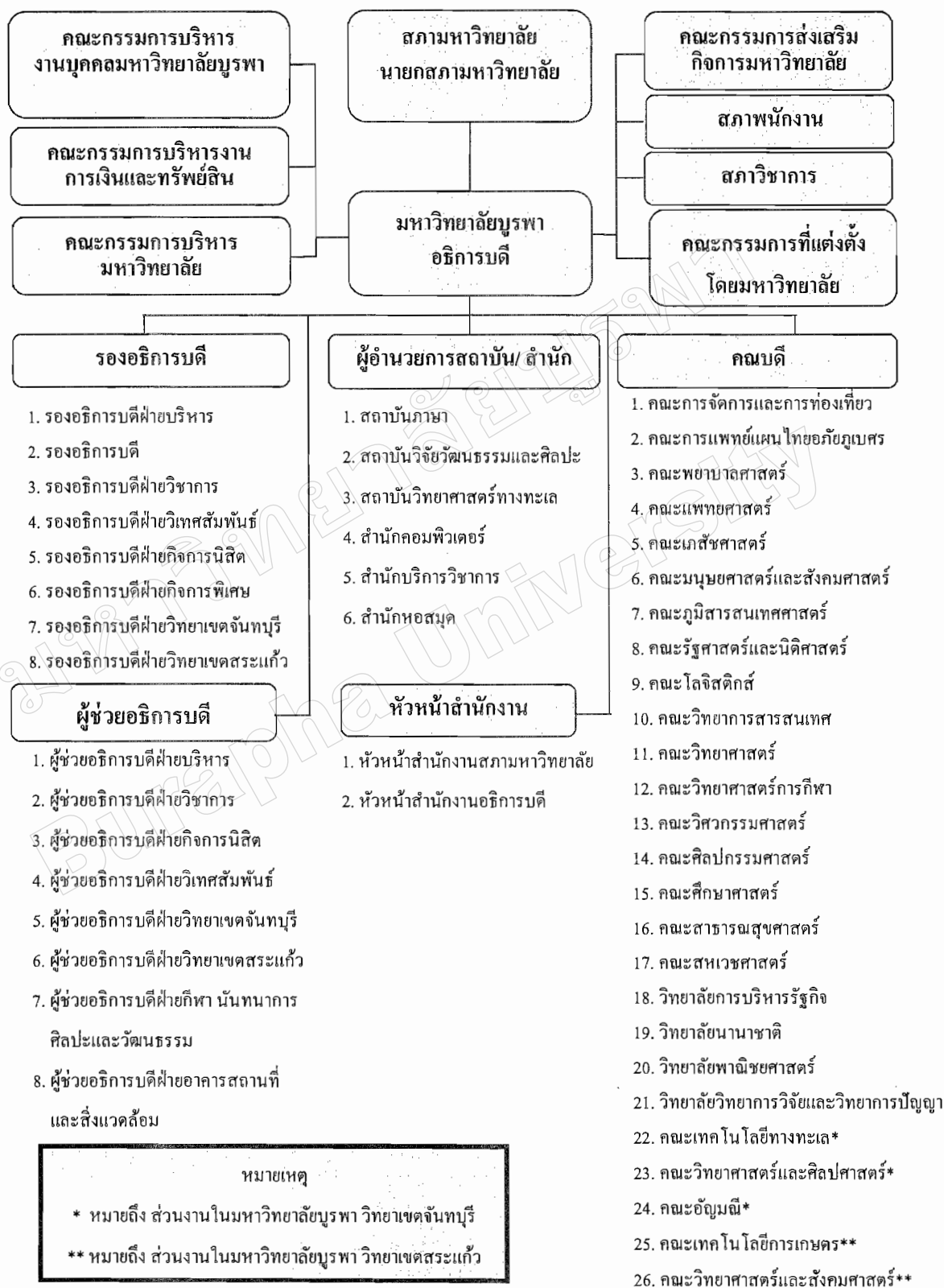
มหาวิทยาลัยบูรพา ตั้งอยู่ เลขที่ 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง
จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 647 ไร่ 2 งาน 1 ตารางวา ได้พัฒนามาจากวิทยาลัยวิชาการ
การศึกษบางแสน สถาบันแห่งนี้เป็นสถาบันอุดมศึกษาแห่งแรกของประเทศที่ตั้งขึ้นในส่วน
ภูมิภาค กำหนดให้มีหลักสูตร 4 ปี ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาการศึกษบัณฑิต โดยมีพิธี
สถาปนาขึ้นเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2498 จึงถือว่าวันที่ 8 กรกฎาคม หรือเรียกว่า “เปิดกรกฎ”
ของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัย

ในปี พ.ศ. 2517 วิทยาลัยวิชาการศึกษา ได้รับการเปลี่ยนฐานะเป็นมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำให้วิทยาลัยวิชาการศึกษา
บางแสน มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตบางแสน (มศว. บางแสน) เริ่มมี
คณะวิชาและหลักสูตรต่าง ๆ มากขึ้น

ในปี พ.ศ. 2533 มหาวิทยาลัยบูรพา มีฐานะเป็นมหาวิทยาลัยเอกเทศตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีประกาศในพระราชกิจจานุเบกษา วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 อันมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา จวบจนกระทั่งปัจจุบันเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2551 ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พุทธศักราช 2550 มหาวิทยาลัยบูรพาได้ปรับเปลี่ยนจากมหาวิทยาลัยของรัฐเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ซึ่งไม่เป็นส่วนราชการตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการและกฎหมายว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม และไม่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณและกฎหมายอื่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555, หน้า 7)

มหาวิทยาลัยบูรพาแบ่งโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 1 สำนักงานสภามหาวิทยาลัย 1 สำนักงานอธิการบดี 17 คณะ 4 วิทยาลัย 3 สำนัก และ 3 สถาบัน สถานที่แห่งที่ 2 คือ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย หน่วยงาน 3 คณะ สถานที่แห่งที่ 3 คือ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดสระแก้ว ประกอบด้วย หน่วยงาน 2 คณะ (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551, หน้า 3) โดยมีโครงสร้างการบริหารงาน ดังนี้

โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาพที่ 2 โครงสร้างการบริหารมหาวิทยาลัยบูรพา (กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555, หน้า 10)

การบริหารงานวิชาการของมหาวิทยาลัยบูรพา

การดำเนินงานด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ภายใต้สภามหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะนโยบายด้านวิชาการของมหาวิทยาลัยต่อ สภามหาวิทยาลัย วางแผน และควบคุมคุณภาพด้านวิชาการ พิจารณาหลักสูตร นโยบาย การรับนิสิต การสอน การวัดผลการศึกษา หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิชาการเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย พิจารณา เสนอมาตรการและวิธีการในการพัฒนาวิชาการเกี่ยวกับการเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่วิชาการเสนอต่อมหาวิทยาลัย เสนอแนะในการเปิดหลักสูตรใหม่และทิศทางการวิจัย ให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าด้านวิชาการเสนอต่อสภามหาวิทยาลัย แต่งตั้งคณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อกะทำการใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภามหาวิทยาลัย และเป็นที่ปรึกษาของอธิการบดี ซึ่งคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยประกอบด้วย อธิการบดี เป็นประธานกรรมการ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นรองประธานกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัยเป็นกรรมการ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้อำนวยการกองบริการการศึกษาเป็นผู้ช่วยเลขานุการ (กองแผนงาน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2551, หน้า 41)

การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำมีภารกิจหลักในการผลิตบัณฑิตที่มี คุณลักษณะเป็นผู้นำเน้นด้านอุตสาหกรรมและบริการ มีความสามารถในการแข่งขัน ภายใต้ คุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมการวิจัยเชิงบูรณาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับ ความต้องการของสังคมและมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย ทั้งยังให้บริการทางวิชาการและถ่ายทอด เทคโนโลยีแก่สังคม เพื่อให้เกิดสังคมอุดมปัญญาที่สามารถพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น ตลอดจนส่งเสริมให้สังคมภาคตะวันออก ตระหนักถึงคุณค่าของ ศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นสถาบันการศึกษาและการวิจัย มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ดำเนินการและส่งเสริมงานวิจัย เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี ให้บริการทาง วิชาการ ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และการกีฬา รวมทั้งการสนับสนุนกิจกรรมของรัฐ และท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในการดำเนินการของ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเน้นให้ความสำคัญกับ

1. ความเป็นเลิศ และเสรีภาพทางวิชาการ
2. ความจำเป็นและความต้องการตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของไทย
3. ความเสมอภาคทางการศึกษาของประชาชน

4. ความมีคุณธรรมและจริยธรรม ควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาการ

5. ความใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต (กองบริการการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 2555, หน้า 8)

การจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ได้กำหนดโครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรี ซึ่งประกอบด้วยหมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชา ดังนี้

1. หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติ ตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารความหมายได้ดี มีคุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของศิลปะและวัฒนธรรมทั้งของไทยและของประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตและดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี

สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดวิชาศึกษาทั่วไปในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการใด ๆ ก็ได้ โดยผสมผสานเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต

2. หมวดวิชาเฉพาะ หมายถึง วิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพ ที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และปฏิบัติงานได้ โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวม ดังนี้

2.1 หลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 84 หน่วยกิต

2.2 หลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 114 หน่วยกิต

2.3 หลักสูตรปริญญาตรี (6 ปี) ให้มีจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเฉพาะรวมไม่น้อยกว่า 144 หน่วยกิต

3. หมวดวิชาเลือกเสรี หมายถึง วิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ ตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาใด ๆ ในหลักสูตรระดับปริญญาตรี โดยให้มีจำนวนหน่วยกิตรวมไม่น้อยกว่า 6 หน่วยกิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ข, หน้า 14-15)

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยบูรพา

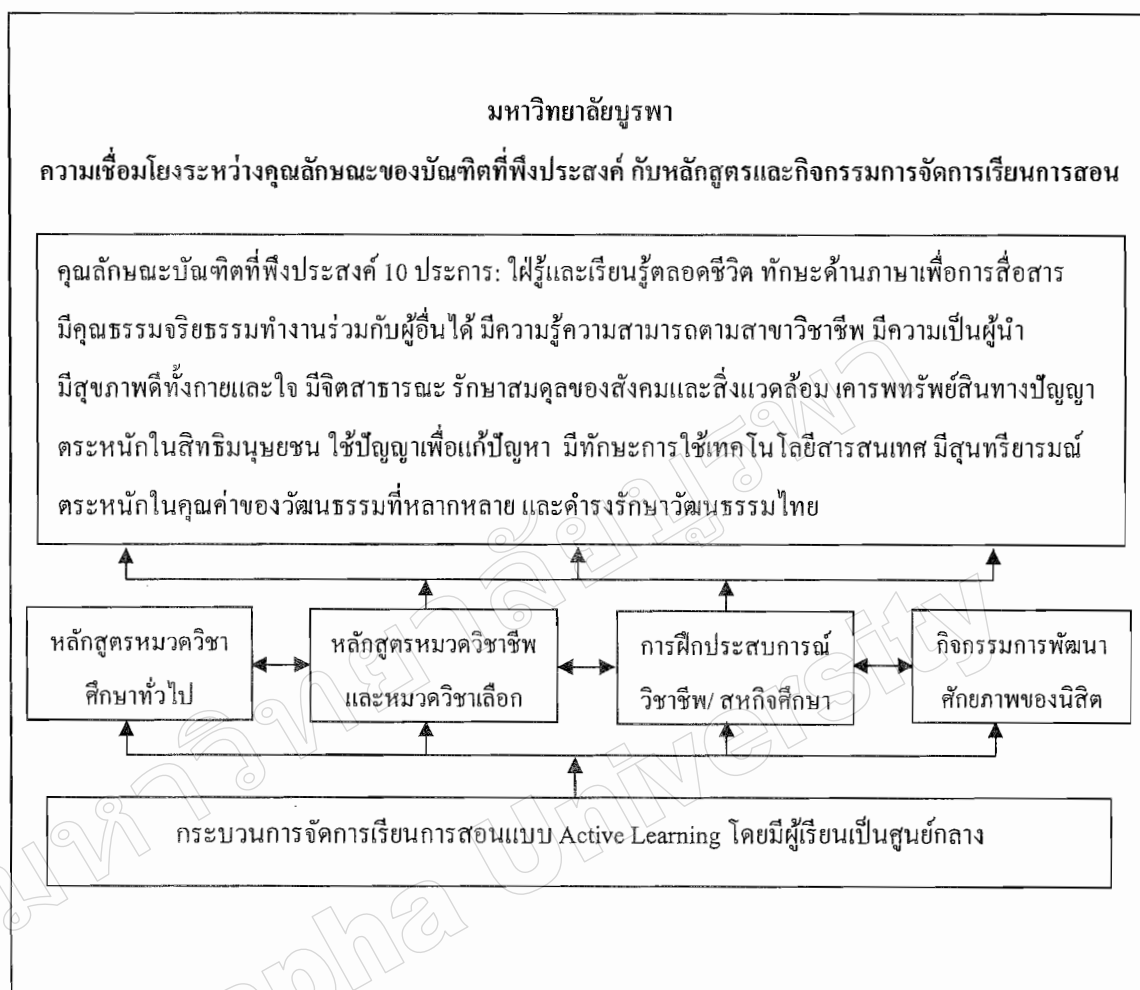
หมวดวิชาศึกษาทั่วไปมหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2554 ประกอบด้วย 6 กลุ่มวิชา จำนวนหน่วยกิตที่ต้องบรรจุในหลักสูตร 30 หน่วยกิต มีให้เลือก จำนวน 151 รายวิชา

โดยมหาวิทยาลัยจัดเตรียมไว้ให้คณะกรรมการหลักสูตรต่าง ๆ ได้เป็นผู้พิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะของสาขาวิชาชีพที่นิสิตจะต้องศึกษา โดยยึดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นสำคัญ

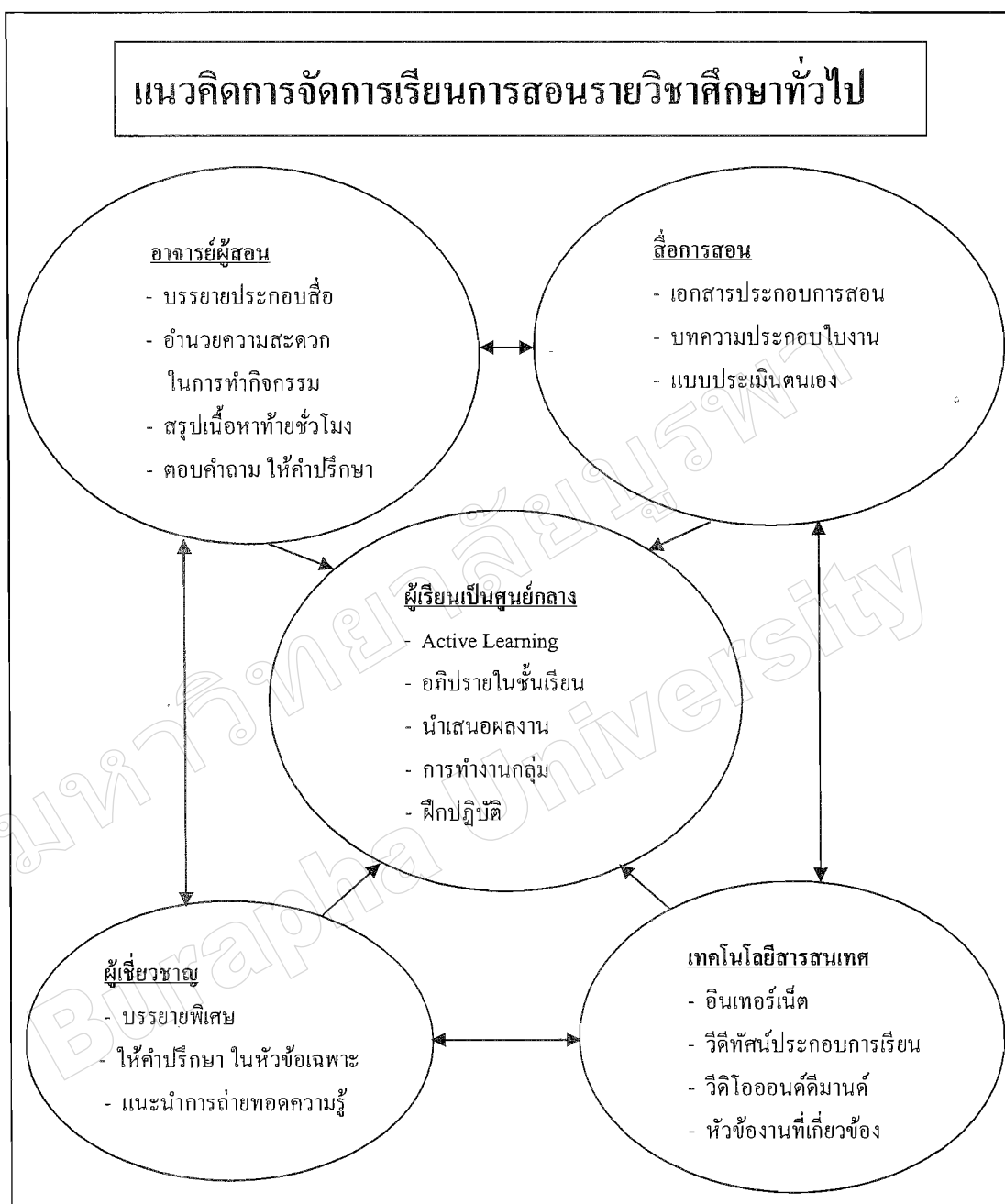
คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยบูรพา จึงได้กำหนดเป้าหมายหลักว่า การศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาคนให้สามารถดำเนินชีวิตได้ดังม ดังนั้น มหาวิทยาลัยบูรพาจึงมุ่งหวังในการทำหน้าที่นำหมวดวิชาศึกษาทั่วไป และหมวดวิชาชีพ มารวมไว้ในคน ๆ เดียวกันให้ได้

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการพัฒนาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่พึงประสงค์ ที่สำคัญมีดังนี้

1. มีความใฝ่รู้และสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต
2. มีความสามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร
3. มีคุณธรรมและจริยธรรมในตน ในวิชาชีพและในสังคม โดยสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์
4. มีความรู้ ความสามารถอย่างลึกซึ้งตามสาขาวิชาชีพ
5. มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำและมีโลกทัศน์ที่กว้างไกล
6. มีสมรรถภาพและสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ
7. มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อการรักษาสมดุลของสังคมและสิ่งแวดล้อม การเคารพทรัพย์สินทางปัญญาและตระหนักในสิทธิมนุษยชน
8. มีศักยภาพในการใช้ปัญญา เพื่อคิดแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์
9. มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
10. มีสุนทรียารมณ์ ตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมที่หลากหลายและดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทย (งานพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554, หน้า ข-ค)

ภาพที่ 3 ความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ กับหลักสูตรและกิจกรรม
การจัดการเรียนการสอน (งานพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554,
หน้า ๙)

ภาพที่ 4 แนวคิดการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป (งานพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554, หน้า จ)

จากภาพที่ 3 และภาพที่ 4 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ กับหลักสูตรและกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และแนวคิดการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไป สำหรับอาจารย์ผู้สอนนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ตารางที่ 1 โครงสร้างรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไป ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา
(งานพัฒนาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยบูรพา, 2554, หน้า 1)

หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	หน่วยกิต
กลุ่มวิชาภาษา (ภาษาอังกฤษ 9 หน่วยกิต + ภาษาอื่น ๆ อีก 3 หน่วยกิต)	12
กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ (บังคับเลือก 1 รายวิชา)	3
กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ (บังคับเลือก 1 รายวิชา)	3
กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์	4
วิชาคอมพิวเตอร์	3
กลุ่มวิชาเลือก (รวมวิชาทางด้านสุขภาพ)	5
รวม	30

จากตารางโครงสร้างรายวิชาหมวดศึกษาทั่วไป ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา
มีรายละเอียดของกลุ่มวิชาต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มวิชาภาษา จำนวน 12 หน่วยกิต 60 รายวิชา ประกอบด้วย
 - 1.1 กลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 9 หน่วยกิต 27 รายวิชา ประกอบด้วย
 - 1.1.1 ภาษาอังกฤษขั้นพื้นฐาน เลือกเรียน 2 รายวิชา จาก 3 รายวิชา

999041	ภาษาอังกฤษ 1 English I	3(3-0-6)
999042	ภาษาอังกฤษ 2 English II	3(3-0-6)
999043	ภาษาอังกฤษ 3 English III	3(3-0-6)
 - 1.1.2 ภาษาอังกฤษวิชาชีพ เลือกเรียน 1 รายวิชา จาก 24 รายวิชา

107202	ภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพพยาบาล English for Nursing Profession	3(3-0-6)
190201	ภาษาอังกฤษทางด้านอัญมณีและเครื่องประดับ English for Gems and Jewelry	3(3-0-6)
222201	ภาษาอังกฤษทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ English for Humanities and Social Sciences	3(3-0-6)

271201	ภาษาอังกฤษทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ English for Humanities and Social Sciences	3(3-0-6)
271203	ภาษาอังกฤษทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี English for Sciences and Technologies	3(3-0-6)
300201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี English for Sciences and Technologies	3(3-0-6)
449201	ภาษาอังกฤษสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา English for Teachers and Educational Personnel	3(3-0-6)
500201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ English for Engineering	3(3-0-6)
598201	ภาษาอังกฤษทางการแพทย์ English for Medicine	3(3-0-6)
610201	ภาษาอังกฤษทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ English for Fine and Applied Arts	3(3-0-6)
650201	ภาษาอังกฤษทางการแพทย์แผนไทยประยุกต์ English for Applied Thai Traditional Medicine	3(3-0-6)
668203	ภาษาอังกฤษทางด้านธุรกิจ English for Business	3(3-0-6)
671201	ภาษาอังกฤษทางด้านรัฐศาสตร์ English for Political Science	3(3-0-6)
675201	ภาษาอังกฤษทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ English for Public Administration	3(3-0-6)
678201	ภาษาอังกฤษทางด้านนิติศาสตร์ English for Law	3(3-0-6)
683201	ภาษาอังกฤษสำหรับวิชาชีพทางด้านกายภาพบำบัด English for Physical Therapy Professional	3(3-0-6)
700201	ภาษาอังกฤษทางด้านสาธารณสุขศาสตร์ English for Public Health	3(3-0-6)
750201	ภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพ English for Career Preparation	3(3-0-6)

761201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิทยาศาสตร์การเกษตร English for Agricultural Science	3(3-0-6)
790201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิชาชีพเภสัชกรรม English for Pharmaceutical Professional	3(3-0-6)
830201	ภาษาอังกฤษทางด้านเทคโนโลยีทางทะเล English for Marine Technology	3(3-0-6)
850201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา English for Sports Sciences	3(3-0-6)
885201	ภาษาอังกฤษทางด้านวิทยาการสารสนเทศ English for Informatics	3(3-0-6)
918201	ภาษาอังกฤษทางด้านโลจิสติกส์ English for Logistics	3(3-0-6)
1.2 กลุ่มวิชาภาษาอื่น ๆ เลือกเรียน 1 รายวิชา จาก 33 รายวิชา		
999044	การฟัง-พูดภาษาอังกฤษเพื่องานอาชีพ English Listening and Speaking for Careers	3(3-0-6)
999045	การอ่านภาษาอังกฤษเพื่องานอาชีพ English Reading for Careers	3(3-0-6)
999046	การเขียนภาษาอังกฤษเพื่องานอาชีพ English Writing for Careers	3(3-0-6)
999047	ภาษาอังกฤษสำหรับการสมัครงาน English for Job Application	3(3-0-6)
999048	ภาษาอังกฤษสำหรับสอบวัดมาตรฐานภาษาอังกฤษ English for Standardized Tests	3(3-0-6)
999049	ไวยากรณ์และโครงสร้างภาษาอังกฤษ English Grammar and Structure	3(3-0-6)
999071	ภาษาสเปนเพื่อการสื่อสาร Spanish for Communication	3(3-0-6)
999081	ภาษารัสเซียเพื่อการสื่อสาร Russian for Communication	3(3-0-6)

999091	ภาษาเยอรมันเพื่อการสื่อสาร German for Communication	3(3-0-6)
999101	ภาษาโปรตุเกสเพื่อการสื่อสาร Portuguese for Communication	3(3-0-6)
999111	ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสาร 1 French for Communication I	3(3-0-6)
999112	ภาษาฝรั่งเศสเพื่อการสื่อสาร 2 French for Communication II	3(3-0-6)
228101	ทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร Thai Language Skills for Communication	3(3-0-6)
228202	การเขียนบทความวิชาการและงานวิจัย Academic Article and Research Writing	3(3-0-6)
999121	ภาษาเขมรเพื่อการสื่อสาร 1 Khmer for Communication I	3(3-0-6)
999122	ภาษาเขมรเพื่อการสื่อสาร 2 Khmer for Communication II	3(3-0-6)
999131	ภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร 1 Vietnamese for Communication I	3(3-0-6)
999132	ภาษาเวียดนามเพื่อการสื่อสาร 2 Vietnamese for Communication II	3(3-0-6)
999141	ภาษาอินโดนีเซียเพื่อการสื่อสาร Bahasa Indonesian for Communication	3(3-0-6)
999151	ภาษาเกาหลีเพื่อการสื่อสาร 1 Korean for Communication I	3(3-0-6)
999152	ภาษาเกาหลีเพื่อการสื่อสาร 2 Korean for Communication II	3(3-0-6)
999161	ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 1 Chinese for Communication I	3(3-0-6)
999162	ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร 2 Chinese for Communication II	3(3-0-6)

999171	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร 1 Japanese for Communication I	3(3-0-6)
999172	ภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร 2 Japanese for Communication II	3(3-0-6)
999181	ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร 1 Bahasa Malaysia for Communication I	3(3-0-6)
999182	ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร 2 Bahasa Malaysia for Communication II	3(3-0-6)
999191	ภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร 1 Lao for Communication I	3(3-0-6)
999192	ภาษาลาวเพื่อการสื่อสาร 2 Lao for Communication II	3(3-0-6)
999201	ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร 1 Burmese for Communication I	3(3-0-6)
999202	ภาษาพม่าเพื่อการสื่อสาร 2 Burmese for Communication II	3(3-0-6)
999221	ภาษาฟิลิปปินเพื่อการสื่อสาร 1 Filipino for Communication I	3(3-0-6)
999222	ภาษาฟิลิปปินเพื่อการสื่อสาร 2 Filipino for Communication II	3(3-0-6)
2. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ เลือกเรียน 1 รายวิชา จาก 8 รายวิชา		
228102	ศิลปะการพูดและการนำเสนอ Art of Speaking and Presentation	3(3-0-6)
245101	สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต Information for Life Long Learning	3(3-0-6)
250105	มนุษย์กับอารยธรรม Humans and Civilization	3(3-0-6)
262121	มนุษย์กับวัฒนธรรม Humans and Culture	3(3-0-6)

265109	มนุษยศาสตร์เชิงบูรณาการ Integrated Humanities	3(3-0-6)
423103	พื้นฐานการคิดเชิงระบบ Fundamental Systems Thinking	3(3-0-6)
610101	ศิลปะกับชีวิต Art and Life	3(3-0-6)
875194	มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งแวดล้อม Human, Natural Resources and Environment	3(3-0-6)
3. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ เลือกเรียน 1 รายวิชา จาก 8 รายวิชา		
201101	สื่อในชีวิตประจำวัน Media in Everyday Life	3(3-0-6)
241101	จิตวิทยาในการดำเนินชีวิตและการปรับตัว Psychology for Living and Adjustment	3(3-0-6)
250107	สถานการณ์โลกปัจจุบัน Contemporary World Affairs	3(3-0-6)
262213	สังคมและวัฒนธรรมไทย Thai Society and Culture	3(3-0-6)
414101	พลวัตกลุ่มและภาวะผู้นำ Group Dynamics and Leadership	3(3-0-6)
671101	สังคมศาสตร์เชิงบูรณาการ Integrated Social Sciences	3(3-0-6)
678101	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป Basic Knowledge of General Law	3(3-0-6)
875196	ภัยพิบัติทางธรรมชาติ Natural Disasters	3(3-0-6)

4. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ เลือกเรียนตามสาย จำนวน 2 รายวิชา

จาก 13 รายวิชา

4.1 สำหรับสายวิทยาศาสตร์ 7 รายวิชา

302101	คณิตศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Mathematics in Everyday Life	2(2-0-4)
--------	---	----------

303111	มหัศจรรย์แห่งโมเลกุล Miracle of Molecules	2(2-0-4)
306106	ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ Biodiversity and Conservation	2(2-0-4)
306107	ภาพต่อชีวิต Jigsaw of Life	2(2-0-4)
308120	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกัมมันตภาพรังสี และพลังงานนิวเคลียร์ Introduction to Radioactivity and Nuclear Power	2(2-0-4)
308150	พลังงานเพื่อชีวิต Energy for Life	2(2-0-4)
309103	วิทยาศาสตร์ทางทะเล Marine Science	2(2-0-4)
4.2 สำหรับสายศิลปศาสตร์ 6 รายวิชา		
302102	คณิตศาสตร์สำหรับชีวิตประจำวัน Mathematics for Daily Life	2(2-0-4)
303111	มหัศจรรย์แห่งโมเลกุล Miracle of Molecules	2(2-0-4)
306106	ความหลากหลายทางชีวภาพและการอนุรักษ์ Biodiversity and Conservation	2(2-0-4)
308150	พลังงานเพื่อชีวิต Energy for Life	2(2-0-4)
309101	นิเวศวิทยาทางทะเลและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ Marine Ecology and Ecotourism	2(2-0-4)
309102	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเล Marine Natural Resources and Environment	2(2-0-4)
5. วิชาคอมพิวเตอร์ จำนวน 3 หน่วยกิต 1 รายวิชา		
885101	เทคโนโลยีสารสนเทศในชีวิตประจำวัน Information Technology in Daily Life	3(2-2-5)

6. กลุ่มวิชาเลือก (รวมวิชาทางด้านสุขภาพ) จำนวน 5 หน่วยกิต 61 รายวิชา

6.1 กลุ่มสร้างเสริมสุขภาพ

6.1.1 กลุ่มสร้างเสริมสุขภาพ (กลุ่มที่ 1) บังคับให้เรียน 1 รายวิชา จำนวน 1 หน่วยกิต จาก 25 รายวิชาต่อไปนี้

850101	การฝึกด้วยเครื่องน้ำหนักเพื่อสุขภาพ Weight Training for Health	1(0-2-1)
850102	การเดิน-วิ่งเพื่อสุขภาพ Walking and Jogging for Health	1(0-2-1)
850103	ฟุตบอลเพื่อสุขภาพ Football for Health	1(0-2-1)
850104	บาสเกตบอลเพื่อสุขภาพ Basketball for Health	1(0-2-1)
850105	วอลเลย์บอลเพื่อสุขภาพ Volleyball for Health	1(0-2-1)
850106	ว่ายน้ำเพื่อสุขภาพ Swimming for Health	1(0-2-1)
850107	ฟุตซอลเพื่อสุขภาพ Futsal for Health	1(0-2-1)
850108	แฮนด์บอลเพื่อสุขภาพ Handball for Health	1(0-2-1)
850109	แบดมินตันเพื่อสุขภาพ Badminton for Health	1(0-2-1)
850110	เทนนิสเพื่อสุขภาพ Tennis for Health	1(0-2-1)
850111	ซอฟท์เทนนิสเพื่อสุขภาพ Soft Tennis for Health	1(0-2-1)
850112	เทเบิลเทนนิสเพื่อสุขภาพ Table Tennis for Health	1(0-2-1)
850113	มวยไทยเพื่อสุขภาพ Muay Thai for Health	1(0-2-1)

850114	กระบี่กระบองเพื่อสุขภาพ Krabi Krabong for Health	1(0-2-1)
850115	ตะกร้อเพื่อสุขภาพ Takraw for Health	1(0-2-1)
850116	ศิลปะป้องกันตัวเพื่อสุขภาพ Martial Art for Health	1(0-2-1)
850117	เทควันโดเพื่อสุขภาพ Taekwando for Health	1(0-2-1)
850118	โบว์ลิ่งเพื่อสุขภาพ Bowling for Health	1(0-2-1)
850119	เปตองเพื่อสุขภาพ Petangue for Health	1(0-2-1)
850120	ลีลาศเพื่อสุขภาพ Social Dance for Health	1(0-2-1)
850121	แอโรบิกแดนซ์เพื่อสุขภาพ Aerobic Dance for Health	1(0-2-1)
850122	กิจกรรมเข้าจังหวะเพื่อสุขภาพ Rhythmic Activities for Health	1(0-2-1)
850123	โยคะเพื่อสุขภาพ Yoga for Health	1(0-2-1)
850124	วู้ดบอลเพื่อสุขภาพ Woodball for Health	1(0-2-1)
850125	แชร์บอลเพื่อสุขภาพ Chairball for Health	1(0-2-1)
6.1.2 กลุ่มสร้างเสริมสุขภาพ (กลุ่มที่ 2) จำนวน 9 รายวิชา		
107101	การเสริมสร้างสุขภาพแบบองค์รวม Holistic Health Promotion	2(2-0-4)
107103	ยาสูบ แอลกอฮอล์ กับสุขภาพ Tobacco, Alcohol and Health	2(2-0-4)

107106	การปฐมพยาบาลและการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้น First Aid and Basic Life Support	2(1-2-3)
107107	สุขภาพและความงาม Health and Beauty	2(2-0-4)
441110	พลศึกษา สันทนาการเพื่อการสร้างเสริมสมรรถภาพ Physical Education and Recreation for Fitness Promotion	2(1-2-3)
700110	สุขภาพ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย Health, Environment and Safety	2(2-0-4)
700111	ความสุขและสุขภาพสร้างสรรค์ Happiness and Creative Health	2(2-0-4)
710101	วัยรุ่นกับความปลอดภัย Teenagers and Safety	2(2-0-4)
731101	ทักษะชีวิตและสุขภาพวัยรุ่น Life Skills and Adolescent Health	2(2-0-4)
6.2 กลุ่มการพัฒนาทักษะและคุณภาพชีวิต จำนวน 13 รายวิชา		
107104	การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา Mindfulness Cultivation for Wisdom	2(1-3-2)
107105	การจัดการครอบครัว Family Management	2(2-0-4)
107108	ศิลปะการทำงานอย่างมีความสุข Art of Working for Happiness	2(2-0-4)
241102	การเสริมสร้างบุคลิกภาพและพัฒนาตน Personality and Self Development	2(2-0-4)
245107	ความรู้และความสามารถด้านสารสนเทศในยุคดิจิทัล Information Literacy in the Digital Age	2(2-0-4)
245108	การจัดการความรู้สำหรับการเรียนรู้ที่ยั่งยืน Knowledge Management for Sustainable Learning	2(2-0-4)
311191	รู้รอบเรื่องอาหาร Food Scholar	2(2-0-4)

402401	การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ Training for Professional Development	2(2-0-4)
414202	อารมณ์และการจัดการความเครียด Emotion and Stress Management	2(2-0-4)
423104	การใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีการศึกษา Educational Technology Equipment Operation	2(2-0-4)
423321	การออกแบบและการนำเสนออย่างสร้างสรรค์ Design and Creative Presentation	2(2-0-4)
430312	การบริหารคุณภาพในองค์กรทางการศึกษา Quality Management in Educational Organizations	2(2-0-4)
430314	การจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้ Learning Organization Management	2(2-0-4)
6.3 กลุ่มปรัชญา ศาสนา และหน้าที่พลเมือง จำนวน 10 รายวิชา		
245109	สารสนเทศเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญา Information for Wisdom Development	2(2-0-4)
250108	มรดกทางภูมิปัญญาไทย Thai Wisdom Heritage	2(2-0-4)
250109	อาเซียนศึกษา ASEAN Studies	2(2-0-4)
257102	เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวัน Economics of Everyday Life	2(2-0-4)
265108	มนุษย์กับศาสนา Man and Religions	2(2-0-4)
265127	ความจริงและความหมายของชีวิต Reality and Meaning of life	2(2-0-4)
402402	รูปแบบชีวิตและการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม Lifestyle and Multi Cultural Learning	2(2-0-4)
402403	หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาสังคม Sufficiency Economy and Social Development	2(2-0-4)

402404	จิตอาสาเพื่อการพัฒนาสังคม Volunteer Spirit for Social Development	2(2-0-4)
610102	ศิลปะพื้นบ้านกับภูมิปัญญาไทย Thai Folk Art and Wisdom	2(2-0-4)
6.4 กลุ่มตรรกะ และการพัฒนาความคิด จำนวน 4 รายวิชา		
265503	มนุษย์กับทักษะการคิด Man and Thinking Skills	2(2-0-4)
402405	การคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคม Creative Thinking for Society	2(2-0-4)
404211	ทักษะการคิดนอกกรอบ Lateral Thinking Skills	2(2-0-4)
404306	จิตตปัญญาศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเอง Contemplative Education for Self Development	2(2-0-4)

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการ โครงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualification Framework for Higher Education; TQF: HEd) เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

ในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้ดีกับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 1)

ความหมายกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualification Framework for Higher Education: TQF: HEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสาขาวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตาม

ระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่า สามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 2-3)

หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษา โดยมุ่งให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิมีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ การเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้มั่นใจว่า บัณฑิตจะบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวังได้จริง
2. มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลของการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพ เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต โดยเริ่มที่ผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือ กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมให้บัณฑิตบรรลุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้นั้นอย่างสอดคล้องและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ
3. มุ่งที่จะประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเข้าไว้ด้วยกัน และเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน ซึ่งจะสามารถอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความหมายและความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่าง ๆ
4. มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาใด ๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิจะช่วยกำหนดความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตร ตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยมั่นใจถึงผลผลิตสุดท้ายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจ

เป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต และเป็นคนดีของสังคม ช่วยเพิ่มความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 2-3)

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. เพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

2. เพื่อกำหนดเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้ชัดเจนโดยกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังในคุณวุฒิปริญญาของสาขา/ สาขาวิชาต่าง ๆ และเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญในสาขา/ สาขาวิชาได้ใช้เป็นหลัก และเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการวัดและการประเมินผลนักศึกษา

3. เพื่อเชื่อมโยงระดับต่าง ๆ ของคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาให้เป็นระบบ เพื่อบุคคลจะได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายตามหลักการศึกษาตลอดชีวิต มีความชัดเจนและโปร่งใสสามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานคุณวุฒิในระดับต่าง ๆ กับต่างประเทศได้

4. เพื่อช่วยให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาและเป็นกลไกในการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับผู้ประเมินของการประกันคุณภาพภายนอกเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต และการจัดการเรียนการสอน

5. เพื่อเป็นกรอบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคมและสถาบันอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับความหมายของคุณวุฒิ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งคุณลักษณะอื่น ๆ ที่คาดว่าบัณฑิตจะพึงมี

6. เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียงมาตรฐานคุณวุฒิระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศในการย้ายโอนนัศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษา การลงทะเบียนข้ามสถาบัน และการรับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

7. เพื่อให้มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตกันเองของแต่ละสาขา/ สาขาวิชา

8. เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอน/ ระเบียบ (Deregulation) การดำเนินการให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 3)

โครงสร้างและองค์ประกอบของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1. ระดับคุณวุฒิ (Levels of Qualifications)

ระดับของคุณวุฒิแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของระดับสติปัญญาที่ต้องการ และความซับซ้อนของการเรียนรู้ที่คาดหวัง นอกจากนี้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติยังกำหนดคุณลักษณะของนักศึกษาในระดับแรกเข้าหลังจากสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย เพราะเป็นพื้นฐานความรู้ ความสามารถที่สำคัญในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาเริ่มต้นที่ระดับที่ 1 อนุปริญญา (3 ปี) และสิ้นสุดที่ระดับที่ 6 ปริญญาเอก ดังนี้

ระดับที่ 1 อนุปริญญา (3 ปี)

ระดับที่ 2 ปริญญาตรี

ระดับที่ 3 ประกาศนียบัตรบัณฑิต

ระดับที่ 4 ปริญญาโท

ระดับที่ 5 ประกาศนียบัตรบัณฑิตชั้นสูง

ระดับที่ 6 ปริญญาเอก

2. การเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นในตนเอง จากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมี อย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

2.2 ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิด และการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่าง ๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

นอกจากผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านนี้ บางสาขาวิชาต้องการทักษะทางกายภาพอย่างสูง เช่น การเดินร่า คนตรี การวาดภาพ การแกะสลัก พลศึกษา การแพทย์ และวิทยาศาสตร์ การแพทย์ จึงต้องเพิ่มมาตรฐานผลการเรียนรู้ทางด้านทักษะพิสัย (Domain of Psychomotor Skill)

มาตรฐานผลการเรียนรู้ คือ ข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการศึกษา จากการเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตรและแสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจและความสามารถจากการเรียนรู้เหล่านั้นได้อย่างเป็นที่เชื่อถือเมื่อเรียนจบในรายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้ว มาตรฐานผลการเรียนรู้ซึ่งมีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น เป็นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตทุกคนในทุกระดับคุณวุฒิ โดยแต่ละด้านจะมีระดับความซับซ้อนเพิ่มขึ้น เมื่อระดับคุณวุฒิสูงขึ้น ทักษะและความรู้จะเป็นการสะสมจากระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าสู่ระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของระดับคุณวุฒิใดคุณวุฒิหนึ่งจะรวมมาตรฐานผลการเรียนรู้ในสาขา/สาขาวิชาเดียวกันของระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าด้วย

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ใช้กับนักศึกษาทุกคน แม้ว่าบางสาขา/สาขาวิชา นักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาเป็นการเฉพาะ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ นักบัญชี และนักกฎหมาย เป็นต้น

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ และด้านทักษะทางปัญญา จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขา/สาขาวิชาที่เรียน ซึ่งต้องระบุรายละเอียดของความรู้และทักษะของสาขา/สาขาวิชาที่เหมาะสมกับระดับคุณวุฒิไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร และรายละเอียดของรายวิชา

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาใด ต้องบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านเหล่านี้

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิสาขา/ สาขาวิชาใด ต้องบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านนี้ แต่สำหรับนักศึกษาที่เรียนในสาขา/ สาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับมาตรฐานผลการเรียนรู้นี้จะต้องเน้นให้มีความชำนาญมากกว่านักศึกษาสาขา/ สาขาวิชาอื่น ๆ เช่น นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ จะต้องมีความชำนาญและทักษะตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทักษะทางปัญญาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. มาตรฐานผลการเรียนรู้ระดับปริญญาตรี

มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของคุณวุฒิระดับปริญญาตรี อย่างน้อยต้องเป็นดังนี้

3.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก เป็นต้น

3.2 ด้านความรู้ มีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนักรู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ จะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติกฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

3.3 ด้านทักษะทางปัญญา สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่น ๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบจากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำและหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

3.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ

3.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติ หรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผลแปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

4. ลักษณะของหลักสูตรระดับปริญญาตรี

หลักสูตรระดับปริญญาตรี ต้องออกแบบมาเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความเข้าใจในสาขาวิชาอย่างกว้าง ๆ เน้นให้รู้จักในบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ การพัฒนา และผลการวิจัยล่าสุด นักศึกษาควรตระหนักถึงความรู้และทฤษฎีในสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง สัมพันธ์กัน ปริญญาตรีเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานสำหรับการเข้าสู่อาชีพในสาขาต่าง ๆ ที่ใช้ทักษะ ความชำนาญสูงและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น หลักสูตรจะต้องพัฒนาผู้เรียนทั้ง คุณธรรมจริยธรรม ความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติในวิชาชีพ และพื้นฐานความรู้ ภาควิชาปฏิบัติและภาคทฤษฎี และการวิจัยที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อด้วย (สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 4-15)

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ระดับปริญญาตรี

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยทั่วไปจะมีความรู้ความสามารถอย่างน้อยต่อไปนี้

1. ความรู้ที่ครอบคลุม สอดคล้อง และเป็นระบบในสาขา/ สาขาวิชาที่ศึกษา ตลอดถึง ความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง
2. ความสามารถที่จะตรวจสอบปัญหาที่ซับซ้อนและพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาได้ อย่างสร้างสรรค์จากความเข้าใจที่ลึกซึ้งของตนเองและความรู้จากสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอาศัย คำแนะนำแต่เพียงเล็กน้อย
3. ความสามารถในการค้นหา การใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติที่เหมาะสมในการ วิเคราะห์ และแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ตลอดจนการเลือกใช้กลไกที่เหมาะสมในการสื่อสารผลการ วิเคราะห์ต่อผู้รับข้อมูลข่าวสารกลุ่มต่าง ๆ
4. ในกรณีของหลักสูตรวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการ ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพนั้น ๆ
5. ในกรณีของหลักสูตรวิชาการที่ไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติในวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในผลงานวิจัยต่าง ๆ ในสาขา/ สาขาวิชานั้น ความสามารถในการแปล

ความหมาย การวิเคราะห์ และประเมินความสำคัญของการวิจัยในการขยายองค์ความรู้ในสาขา/สาขาวิชา

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

1. มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้งทั้งในสถานการณ์ส่วนบุคคลและของกลุ่ม โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมไปปฏิบัติได้
2. สามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษา ค้นคว้าในสาขาวิชาของตนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่น ๆ
3. สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดของธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตน
4. มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ
5. มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบททางวิชาการ ในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 19-20)

ปัจจัยสู่ความสำเร็จที่จำเป็นต่อการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน

การเรียนรู้ของมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านเกิดขึ้นได้หลายวิธี ดังนั้น การบรรลุผลสำเร็จในมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านจะต่างกัน การสอนจะต้องใช้กลยุทธ์การสอนที่เหมาะสมกับรูปแบบต่าง ๆ ของการเรียนรู้ รวมทั้งมีการประเมินประสิทธิผลของกลยุทธ์การสอนนั้น ๆ อย่างต่อเนื่อง ปัจจัยดังกล่าวจะเป็นส่วนสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถาบันฯ เพื่อให้มั่นใจว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จเหล่านี้เป็นที่เข้าใจของคณาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง และนำไปใช้ในการเรียนการสอนปัจจัยสู่ความสำเร็จที่จำเป็นต่อการพัฒนามาตรฐานผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน มีดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาด้านนี้เกี่ยวข้องกับการผสมผสานความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสมและปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามกาลเทศะ ทัศนคติ และวุฒิภาวะในการตัดสินใจ ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการพัฒนาจะรวมถึงการเป็นแบบอย่างที่ดี การวิเคราะห์และสะท้อนพฤติกรรมของตนเองและของผู้อื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน การอภิปรายเป็นกลุ่มในเรื่องความขัดแย้งทางความคิดอย่างง่าย ๆ และที่ซับซ้อนมากขึ้น จะช่วยให้นักศึกษาเห็นค่านิยมของตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเกิดความคิดโดยใช้หลักการทั่วไปว่า สิ่งที่คุณเชื่อควรเป็นแนวทางกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้ หลักในการถ่ายทอดการเรียนรู้ จะต้องมีการอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นไปได้ต่าง ๆ รวมถึงสถานการณ์ที่นักศึกษาจะต้องเผชิญในชีวิตภายในและในการทำงาน แม้ว่าผลการเรียนรู้ด้านนี้อาจถูกจัดเป็นรายวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ควรใช้

ทุกโอกาสที่มีการเสริมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในทุกรายวิชาที่สอนรวมทั้งการจัดกิจกรรม เพื่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

2. การแสวงหาความรู้ ปัจจัยสำคัญ คือ การจัดหาพร้อมอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับการจัด โครงสร้างและเนื้อหาสาระในการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า และเมื่อมีข้อมูลใหม่เพิ่มขึ้นควรจะ เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่จัดไว้แล้ว และเชื่อมโยงกับความรู้เดิมของนักศึกษา เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำมาใช้ การใช้เครื่องมือช่วยจำและการทบทวนเนื้อหาที่สำคัญเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้ มั่นใจได้ว่าข้อมูลนั้นจะอยู่ในความทรงจำได้ในระยะยาว

3. การพัฒนาทักษะทางปัญญาปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ การพัฒนาความคิดรวบยอด รวมทั้งหลักการทางทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติ การวิเคราะห์สถานการณ์และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นลำดับขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ และต้องฝึกปฏิบัติในหลายสถานการณ์ รวมทั้งที่คล้ายคลึงกับ สถานการณ์ที่คาดว่าจะได้ใช้ในอนาคตเพื่อช่วยในการถ่ายทอดความรู้และนำไปใช้ในสถานการณ์ ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม การพัฒนาความสามารถในการกำหนดและใช้ทักษะทางปัญญาในการ แก้ไขปัญหาใหม่ ๆ ที่ไม่เคยคิดมาก่อน จำเป็นต้องมีการทำงานในการแก้ปัญหาแบบปลายเปิด โดยให้ความช่วยเหลือในการจำแนกแยกแยะ และการประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อเป็นการ พัฒนาความสามารถในการคิดและแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ นักศึกษาควรถูกฝึกให้สามารถ สะท้อนกระบวนการคิดของตนเอง เมื่อพบกับงานใหม่ ๆ ที่ท้าทายและสามารถพัฒนาการจัดการ กลยุทธ์ในการคิดของตนเองเมื่อต้องแก้ไขกับประเด็นปัญหาในลักษณะต่าง ๆ

4. การพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ปัจจัยสู่ ความสำเร็จ คือ การมีโอกาสนในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มและได้รับข้อมูลป้อนกลับต่อผลการ ทำงานที่สร้างสรรค์ ข้อมูลป้อนกลับดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพสูงสุดถ้าให้นักศึกษาได้วิเคราะห์ พฤติกรรมของตนเองในสภาพแวดล้อมที่เอื้อ และสามารถพัฒนาเป็นหลักในการแสดงพฤติกรรม ของตนเองการพัฒนาความสามารถและความรับผิดชอบสำหรับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจำเป็นต้อง มอบหมายงานให้นักศึกษาที่จะพัฒนาและกระตุ้นความสามารถเหล่านั้นด้วยความมุ่งมั่นให้มี ผลงานที่ก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

5. การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ การจัดการสอนที่มีการฝึกปฏิบัติเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ วางแผนไว้พร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับและคำแนะนำในการปรับปรุงทักษะที่จำเป็นทางด้านการ คำนวณอย่างง่าย ๆ แก่นักศึกษา เพื่อปรับปรุงทักษะที่จำเป็นทางคณิตศาสตร์อย่างง่าย ๆ และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นักศึกษาที่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาอาจมี ความสามารถต่างกันในการใช้ทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลขและการสื่อสาร ซึ่งบางคนต้อง

ได้รับการสอนเป็นพิเศษ ทั้งนี้อาจทำได้โดยการสอนโดยตรงร่วมกับการฝึกปฏิบัติ และควรให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาทักษะเหล่านี้ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังซึ่งสูงขึ้นตามลำดับ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553 ก, หน้า 24-25)

จะเห็นได้ว่าการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาตินั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาบัณฑิตให้มีผลการเรียนรู้อย่างน้อย 5 ด้าน รวมทั้งมีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิว่ามีคุณภาพและมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกัน ได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ

แนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต

ความหมายของการพัฒนานิสิต

สำเนา ขจรศิลป์ (2538, หน้า 2-3) กล่าวว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษา หมายถึง ความพยายามใด ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับรอดเจอร์ (Rodgers, 1989, p. 11) ที่กล่าวว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษานั้นคือความพยายามใด ๆ ที่จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ส่วนความหมายของการพัฒนานิสิตนักศึกษาในแนวคิดของคิง และฟิลด์ส (King & Fields, 1980, p. 28) มีความหมายว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นด้านหนึ่งของกระบวนการพัฒนามนุษย์ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมิลเลอร์ และวิสตัน จูเนียร์ (Miller & Winston, 1991 อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2538, หน้า 2-3) ที่กล่าวว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาคือพื้นฐานทางด้านทฤษฎีและทางคำปรึกษาที่เกี่ยวข้องวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษา การพัฒนานิสิตนักศึกษาเป็นการประยุกต์ของหลักการในการพัฒนามนุษย์มาใช้ในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

จึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนานิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา หมายถึง ความพยายามใด ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต

นิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อช่วยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ความรู้และ

สติปัญญาของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศต่อไป ดังที่นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษา สรุปได้ดังนี้

บราวน์ (อ้างถึงใน สำเนา ขจรศิลป์, 2538, หน้า 5-6) ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. การพัฒนาเอกลักษณ์ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบค่านิยม การพัฒนาคุณธรรม และการพัฒนาเป้าหมายด้านอาชีพ
2. การพัฒนาทักษะในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย การพัฒนาความเข้าใจ และความเห็นใจกับผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม
3. การพัฒนาทักษะในด้านการเรียนและสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เป็นบุคคลที่มีความสนใจและทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ตลอดชีวิต
4. การพัฒนาด้านสุนทรียภาพ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในธรรมชาติและศิลปะ ตลอดจนการพัฒนาทักษะในการสร้างสรรค์ในงานศิลปะ
5. การพัฒนาด้านร่างกายและทักษะในด้านนันทนาการ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่าและบูรณาการกิจกรรมนันทนาการเข้ากับลักษณะการดำรงชีวิตของตน

สำเนา ขจรศิลป์ (2538, หน้า 9-10) กล่าวว่า เป้าหมายในการพัฒนานิสิตนักศึกษาสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ควรมีอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน คือ

1. ด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาเจตคติ และทักษะในการเรียน เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ
2. ด้านสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบ ไตร่ตรองและเห็นการณ์ไกล
3. ด้านสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นโดยกระบวนการประชาธิปไตย กิริยามารยาทในสังคม มนุษยสัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทยและต่างชาติที่ต้องติดต่อด้วย
4. ด้านอารมณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. ด้านเอกลักษณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุก ๆ ด้าน การพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อประกอบอาชีพ การวางแผนการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง

6. ด้านร่างกาย โดยเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาเจตคติและทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

7. ด้านคุณธรรม โดยเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิตา ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน เสียสละเพื่อส่วนรวม ถดถอยเลิกลา ยามขบถ ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และจรรยาบรรณในอาชีพ

แนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เน้นการพัฒนาให้นักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ ดังที่สำเนา ขจรศิลป์ (2538, หน้า 4) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. ด้านสติปัญญา โดยเน้นเรื่องการใช้ความคิด การวิเคราะห์ด้วยเหตุผล
2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยการสร้างทักษะในการติดต่อระหว่างบุคคล
3. ด้านอารมณ์ โดยเน้นให้มีวุฒิภาวะในด้านอารมณ์
4. ด้านจิตใจ โดยเน้นเรื่องค่านิยมในการปฏิบัติที่ดี มีคุณธรรม ยึดมั่นในศาสนาและปฏิบัติตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

5. ด้านอาชีพและเป้าหมายของชีวิต โดยเน้นการเลือกอาชีพ การสร้างเป้าหมายและการวางแผนสู่เป้าหมายของชีวิต

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2544, หน้า 33) กล่าวถึง คุณลักษณะของบัณฑิตที่เป็นที่ต้องการของสังคมควรประกอบด้วย คุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านวิชาชีพ คือคุณลักษณะที่ตรงกับสายงานที่จะประกอบอาชีพนั้น ๆ เช่น เลขานุการก็ควรจะมีพินิจได้ ชวนได้ ติดต่อดูประสานงานเป็น จดบันทึกการประชุมเป็น สามารถใช้ภาษาได้ดี เป็นต้น

2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ งานบางลักษณะอาจจำเป็นต้องพิจารณาบุคลิกภาพเป็นสำคัญ เช่น ผู้ที่ทำงานประชาสัมพันธ์จะต้องเป็นผู้ที่หน้าตาดี พุดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้ที่ทำงานบนเครื่องบิน อาจจะต้องสูงพอสมควร ฯลฯ

3. คุณลักษณะด้านความประพฤติ คนเก่ง ทำงานเก่ง อาจจะเป็นที่ต้องการของสังคม แต่คนเก่งที่มีความประพฤติไม่เรียบร้อย เช่น ไม่สุจริต ชอบพูดปด ชอบเอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว ใ้ร้ายผู้อื่น ย่อมสร้างปัญหาให้แก่หน่วยงานอย่างมาก ฉะนั้นบัณฑิตที่พึงประสงค์จะต้องมีความ

ประพุดดีงาม มีวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ อดทน เสียสละ ขยันขันแข็ง ไม่ทอดทิ้ง เข้ากับผู้อื่น ได้ดี เป็นต้น

4. ความสามารถในการจัดการ นอกจากคุณลักษณะทั้งสามด้านแล้ว บัณฑิตควรมีความสามารถในการมองเห็นปัญหา มองเห็นวิธีการแก้ปัญหา มองเห็นวิธีการทำงาน ซึ่งพูดในลักษณะรวม ๆ คือความสามารถในการจัดการ สามารถทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จไปด้วยดีได้

การที่จะให้บัณฑิตมีคุณลักษณะต่าง ๆ เหล่านั้นจึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะจัดการเรียนการสอน จัดสิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรม และส่งเสริมเอื้ออำนวยให้อาจารย์สามารถจะหาทางปลูกฝัง อบรม สั่งสอน ให้นิสิตมีลักษณะต่าง ๆ นั้นได้ ในการพัฒนานิสิตนักศึกษาเมื่อได้รับกระบวนการพัฒนาอย่างถูกต้องจะสามารถพัฒนาได้ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ เอกลักษณ์ การเลือกจุดหมายปลายทางของชีวิต วุฒิภาวะและอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2551, หน้า 2) กล่าวถึง บัณฑิต หรือนักศึกษา ที่ผลิตอย่างน้อยต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการคือ

1. เก่ง มีความรู้ เชี่ยวชาญ ชำนาญการ ทั้งทางด้านวิชาการความรู้ทั่วไป และเชี่ยวชาญชำนาญการในแต่ละสาขาวิชาชีพ
2. ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์ และการเป็นคนดี มีคุณธรรม
3. มีความสุข อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางกาย ทางใจ เบิกบานแจ่มใส ไม่เครียดแค้นชิงชังสังคม
4. สุขภาพดี มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงต้องดำเนินการทั้งการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างพัฒนาความรู้ทางวิชาการ/วิชาชีพ และสนับสนุนการจัดกิจกรรมของนักศึกษาเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณภาพและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษานั้น จะต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม รวมถึงด้านสติปัญญา ด้านวิชาการและวิชาชีพ และด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต

มีนักวิชาการได้ให้แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาอย่างมากมาย และมีคำอธิบายที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตโดยนักกิจการนิสิตนักศึกษา นักการศึกษา และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษานั้น โดยมากมักจะเป็นแนวคิดทฤษฎีในด้านความรู้ความเข้าใจ และแนวคิดทฤษฎีด้านจิตสังคม เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเกอร์ริง (Chickering, 1993) เป็นทฤษฎี

ทางจิตสังคมที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งก็ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของตน การพัฒนานิสิตนักศึกษาตามแนวคิดของซิกเกอริงและไรเซอร์ (Chickering & Reisser, 1993 อ้างถึงใน วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา, 2548, หน้า 122-124) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่

1. การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence) ในด้านสติปัญญาร่างกาย และสังคม การพัฒนาความสามารถด้านสติปัญญาเป็นความสามารถในการใช้สติปัญญาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ ความชื่นชมในสิ่งสวยงาม การรวบรวม วิเคราะห์และสังเคราะห์ การรวบรวมกรอบความคิดการสร้างคุณค่าจากการสังเกตและประสบการณ์ ด้านร่างกาย เป็นความสามารถในการใช้พลังทางกายและพลังทางใจในการออกแบบ และสร้างงานที่เป็นรูปธรรม การได้กำลังใจ กระฉับกระเฉง และมีวินัย มีการใช้กิจกรรมเพื่อความสงบสุขสบาย เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ด้านสังคมเป็นความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ นิสิตนักศึกษาที่จะพัฒนาไปในทิศทางดังกล่าวได้ จะต้องมีความเชื่อถือในความสามารถของตนเอง ได้รับการประเมินอย่างถูกต้องเหมาะสมจากผู้อื่น และรวบรวมทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างมั่นใจ

2. การพัฒนาการควบคุมอารมณ์ (Managing Emotion) การพัฒนา การควบคุมอารมณ์นั้น โดยทั่วไปคนทุกคนต่างมีอารมณ์ด้วยกันทั้งสิ้น แต่ทุกคนต้องมีการควบคุมอารมณ์ให้ได้อย่างเหมาะสม อารมณ์บางอย่างเป็นเรื่องปกติและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ แต่หากนิสิตนักศึกษา มีความวิตกกังวล ความโกรธ ความรู้สึกหุนหัน ความกลัว ความรู้สึกผิด ความอาย เมื่อมีมากเกินไปจะมีอิทธิพลต่อกระบวนการศึกษา ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการด้านอารมณ์ที่ดี เช่น ความวิตกกังวลในระดับพอควรจะทำให้เกิดการพัฒนาดตนเอง

3. การพัฒนาจากความอิสระไปสู่ความไม่ต้องพึ่งพาคนอื่น หรือเป็นการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Moving through Autonomy toward Independence) คือการมีอิสระในตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ไม่ต้องพึ่งพาพ่อแม่ รู้จักควบคุมตนเอง แก้ไขปัญหาของตัวเอง และช่วยเหลือตนเอง ขอบเขตของชีวิตกว้างออกไปเป็นชุมชนสังคมและโลก ให้ความเคารพในการมีอิสระของผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ

4. การพัฒนาการมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Developing Mature Interpersonal Relationship) เป็นการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น รู้จักว่าคนเรามีความแตกต่างกันทั้งอุปนิสัย ค่านิยม และเชื้อชาติ ควรยอมรับซึ่งกันและกัน เปิดใจให้กว้าง ให้ความสนิทและไว้วางใจผู้อื่นอย่างซื่อสัตย์ เชื่อถือโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และมีเพื่อนสนิท

5. การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Establishing Identity) คือการค้นหว่าตนเองเป็นอย่างไร รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง ทั้งด้านบทบาท การทำงาน การเล่น รวมไปถึงความเข้าใจบุคลิกภาพของตน รูปร่าง การแต่งกาย การปรับตัวที่เหมาะสมกับเพศ ความรู้สึกถึงความเป็นตัวของตัวเอง ในการที่จะได้ตอบต่อคำวิจารณ์จากผู้อื่น รวมทั้งการยอมรับว่าคนอื่นมองและประเมินตนอย่างไร

6. การพัฒนาเป้าหมายชีวิตของตนเอง (Developing Purpose) เป็นการเพิ่มความสามารถในการเป็นคนที่มีความตั้งใจแน่วแน่ ความพึงพอใจมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนและจุดมุ่งหมายนี้ยังคงอยู่ถึงแม้จะมีอุปสรรค การวางแผนประกอบไปด้วยการวางแผนด้านอาชีพ การวางแผนส่วนตัว การวางแผนกับผู้อื่นและครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมถึงการพัฒนาความสามารถที่จะเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างกันของตนให้อยู่ภายใต้เป้าหมายหลักที่ใหญ่กว่าและมีความหมายมากกว่า และความตั้งใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน

7. การพัฒนาคุณธรรม (Developing Integrity) คือการพัฒนาตนเองให้สามารถควบคุมพฤติกรรมของตน มีความเชื่อถือในตนเอง มีค่านิยมที่ดีต่อความเป็นมนุษย์และสามารถทำให้ค่านิยมของตนเองเหมาะสมกับพฤติกรรมของสังคมได้

ชิกเกอร์ริง และไรเซอร์ (Chickering & Reisser, 1993 อ้างถึงใน วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา, 2548, หน้า 124) กล่าวถึงตัวแปรที่เป็นต้นเหตุของการพัฒนาด้านต่าง ๆ ไว้ว่า ถึงแม้จะบอกไม่ได้ว่าสถาบันทุกแห่งมีผลต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ แต่หลักฐานพอที่จะเชื่อได้ว่าสภาพแวดล้อมสถาบันมีอิทธิพลต่อนิสิตนักศึกษาอย่างมีพลังมากและได้เสนอตัวแปรที่เชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนานักศึกษา 7 ข้อ คือ เป้าหมายของสถาบัน ขนาดของสถาบัน ความสัมพันธ์ระหว่างนิสิตนักศึกษา หลักสูตร การสอน ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและชุมชนของนิสิตนักศึกษา และโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาและสวัสดิการต่าง ๆ ของสถาบัน

แอสติน (Astin, 1991 อ้างถึงใน วรลักษณ์ ชุมสาย ณ อยุธยา, 2548, หน้า 124-125) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของสภาพแวดล้อมต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา พบว่าสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาประกอบด้วยลักษณะสถาบัน ได้แก่ ขนาดของสถาบัน บรรยากาศทางวิชาการในสถาบัน วุฒิการศึกษาของอาจารย์ อัตราส่วนระหว่างอาจารย์กับนิสิตนักศึกษา งบประมาณที่ใช้ในการผลิตนักศึกษา

การจัดสวัสดิการแก่นักศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษา คือ

1. หลักสูตรและการสอน ได้แก่ การจัดเนื้อหาสาระทางวิชาการ และการจัดวิธีสอน รวมทั้งการประเมินผล

2. อาจารย์ ได้แก่ อายุ บุคลิกลักษณะของอาจารย์ ทักษะ และสมรรถภาพในการสอน ขวัญและกำลังใจในการทำงาน อัตราเงินเดือน ทักษะคิดต่อการเป็นอาจารย์

3. กลุ่มเพื่อน ได้แก่ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม นิัยส่วนตัว ความสามารถทางการเรียนรู้

4. การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา หมายถึง การที่นิสิตนักศึกษา ทุ่มเททั้งพลังกายและพลังใจต่อประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์จากสิ่งนั้น ในสถาบันอุดมศึกษา นิสิตนักศึกษาจะมีส่วนร่วมต่อสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมมากมาย และการมีส่วนร่วมนี้จะทำให้นิสิตนักศึกษา มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมต่อประสบการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับสถาบัน การมีส่วนร่วมกับการวิชาการ การมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ทั้งในและนอกเวลาเรียน การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ผลผลิตหรือผลลัพธ์ของการเรียนการสอนในนิสิตนักศึกษาแต่ละคน จะมีความแตกต่างกัน เนื่องจากนิสิตนักศึกษาเข้ามาในสภาพแวดล้อมด้วยภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทั้งด้านชีววิทยา ด้านจิตวิทยา อารมณ์ ความต้องการและประสบการณ์ส่วนตัว แต่ละคนมีบุคลิกของตนเอง ดังนั้น ผลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อนิสิตนักศึกษาแต่ละคนจึงแตกต่างกัน นอกจากนี้ นิสิตนักศึกษาต่างสถาบันก็มีผลลัพธ์แตกต่างกันด้วย

ดังนั้น การพัฒนานิสิตนักศึกษา จึงเป็นความพยายามใด ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่จะส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ และต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนิสิตนักศึกษาแต่ละคน ซึ่งการพัฒนานิสิตนักศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนามนุษย์ และมีความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา ให้สามารถผลิตบัณฑิต ให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ สติปัญญา สังคมอารมณ์ ให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคมและประเทศชาติ

กลยุทธ์การสอนกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิต

ทิสนา เขมมณี (2553 ก, หน้า 187-188) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา 5 ด้าน นั้น มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยให้ผู้สอนเห็นแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ดังนี้

1. การเรียนรู้และการสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral)

คุณธรรมเป็นสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงาม มีลักษณะเป็นภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจ ส่วนจริยธรรมเป็นการแสดงออกทางการประพฤติปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนคุณธรรมภายในให้เห็นเป็นรูปธรรม การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมจึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกละเอียด (ภาวะนามธรรมอยู่ในจิตใจ) ความคิด (จิตใจที่เป็นไปในทางถูกต้อง ดีงาม) และการ

ประพฤติกปฏิบัติ (การแสดงออกของคุณธรรม) ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเชื่อกันว่า หากสามารถเปลี่ยนแปลงความคิดความรู้สึกแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามมา ซึ่งความเชื่อนี้ ในหลายๆ กรณี ก็ได้รับการพิสูจน์ทดสอบแล้วว่าเป็นความจริง แต่ในอีกหลายๆ กรณี ก็พบว่า แม้ความคิดความรู้สึกจะเปลี่ยนไป แต่พฤติกรรมก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น ยังต้องอาศัยปัจจัยและตัวแปรที่มีอิทธิพลอีกจำนวนมาก เช่น การได้รับแรงเสริม (Reinforcement) การควบคุมกำกับตนเอง (Self-regulation) และสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ทั้งทางด้านสถานที่ เวลา ทรัพยากร บุคคลแวดล้อมรวมทั้งสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ เรื่องของการเปลี่ยนแปลงความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ไม่ใช่เรื่องที่จะเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ ต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และวิธีการที่เหมาะสมกับสถานการณ์หรือกรณีแต่ละกรณี การเรียนรู้ทฤษฎี หลักการและแนวคิดซึ่งให้คำอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงกลยุทธ์ กระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ในการสอน การพัฒนาและการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ ทิศนา ขัมมณี (2553 ก, หน้า 188) จึงได้รวบรวมหลักการ แนวคิด กระบวนการ และวิธีการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าวสู่แนวทางในการจัดการเรียนรู้ ดังภาพที่ 5 ดังนี้

หลักการเรียนรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม	กลยุทธ์/ แนวทางการจัดการเรียนรู้
การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม เกิดขึ้นได้ดีจาก	
• การดูดซับ ดูดซึมจากสิ่งแวดล้อม	• การจัดสิ่งแวดล้อม
• การเห็นตัวแบบ และการเลียนแบบ	• การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้สังเกตตัวแบบที่ดี
• การตระหนักถึงพฤติกรรมของตนเองและได้รับการวางเงื่อนไขและแรงเสริม	• การปรับพฤติกรรม
• การมี/ ได้รับการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรม	• การจัดกิจกรรม ฝึกการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
• ความเข้าใจและความกระตือรือร้นในความคิดและค่านิยมของตนเอง	• การกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์และทำความเข้าใจในความกระตือรือร้นในค่านิยมของตน
• ความศรัทธา เชื่อถือในหลักธรรมทางศาสนาของตน	• การสอนหลักธรรมทางศาสนาและอบรมบ่มนิสัย
• การมีจิตใจที่สงบและมีสติ	• การฝึกสมาธิ และวิปัสสนา
• การได้รับการสอนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างความเข้าใจที่กระจ่างชัด ความตระหนักในคุณค่า และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน	• การเลือกใช้หลักการสอน รูปแบบการสอน วิธีสอน และเทคนิคการสอนที่เหมาะสม
• การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย โดย Krathwohl ประกอบด้วย การได้รับรู้ ตอบสนอง เห็นคุณค่า จัดระบบคุณค่า และการประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง	• การจัดขั้นตอนการสอนตามกระบวนการเรียนรู้ด้านจิตพิสัย
• การฝึกฝนและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นลักษณะนิสัย	• การฝึกให้ปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง
• การเห็นความสำคัญและความต้องการในการพัฒนาตนเอง	• การกระตุ้นและฝึกให้พัฒนาตนเอง โดยใช้รูปแบบ วิธีการ และกิจกรรมต่าง ๆ
• การวิเคราะห์/ คิดสะท้อนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในชีวิตประจำวัน	• การฝึกให้คิดวิเคราะห์/ คิดสะท้อนประสบการณ์ต่าง ๆ
• การมีกัลยาณมิตรให้คำชี้แนะ ให้กำลังใจ และความช่วยเหลือ	• การให้คำปรึกษา ชี้แนะ และให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม
• เกิดขึ้นได้ไม่จำกัดเวลา สถานที่	• การสอนตามสถานการณ์ทันทีที่ทันใด ไม่จำกัดเวลา สถานที่
๑๘๑	๑๘๑

ภาพที่ 5 หลักการเรียนรู้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และกลยุทธ์หรือแนวทางการจัดการเรียนรู้
(ทีศนา เขมมณี, 2553 ก, หน้า 188)

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่า แผนภาพดังกล่าวช่วยให้ผู้สอนได้เห็นแนวความคิดและแนวทางที่หลากหลาย ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกไปใช้ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์และสถานการณ์ได้

ไพฑูรย์ สินดารัตน์ (2553, หน้า 88) ได้เสนอหลักการเรียนรู้ครอบคลุมด้านจิตวิทยา ศาสนา และการสอนไปพร้อมกันซึ่งจะมีแนวทางการสอนคุณธรรม จริยธรรมด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นแบบอย่าง ปรับพฤติกรรม ฝึกใช้เหตุผลทางจริยธรรม ฝึกคิดวิเคราะห์ สอนให้เข้าใจโดยใช้วิธีสอน เทคนิคที่เหมาะสม สอนตามสถานการณ์ อบรมบ่มนิสัยตามหลักพระพุทธศาสนา ฝึกสมาธิ วิปัสสนา ให้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ติดตามผล ให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือ

ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นมีอยู่หลายประการ เช่น ใช้ทฤษฎีพฤติกรรม เป็นต้น ซึ่งมีกระบวนการที่หลากหลาย หลักคิดที่สำคัญคือ การเน้นสภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของทิสนา เขมมณี

โดยหลักใหญ่แล้วจะเห็นชัดได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะต้องมีแบบอย่างที่ดี มีการจัดกิจกรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน มีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุน ตลอดจนมีกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมและมีการเรียนรายวิชาหลัก ๆ ที่เป็นพื้นฐานอีกด้วย

นอกจากนั้นแล้วในทางจิตวิทยายังได้เสนอแนะแนวทางการปลูกฝังจริยธรรมได้ 4 แบบใหญ่ คือ ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อุวรรณโน (2525 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ สินดารัตน์, 2553, หน้า 93)

1. การกระจ่างค่านิยม กระบวนการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อในทัศนะ ในพฤติกรรมของตนเอง
2. การให้เหตุผลทางจริยธรรม กระบวนการของจริยธรรม พัฒนาเป็นขั้น ๆ แต่ละขั้นที่เกิดจากความคิดไตร่ตรองของตนเอง
3. การปรับพฤติกรรม การปลูกฝังจริยธรรมเป็นการจัดเงื่อนไขด้วยการเสริมแรงหรือลงโทษ
4. การเรียนรู้ทางสังคม การปลูกฝังจริยธรรม คือการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงทางอ้อมให้ผู้เรียน

ดังนั้น การเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม เกิดขึ้นได้ดีจากการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดี การเป็นแบบอย่างที่ดี การให้สังเกตตัวแบบที่ดี การปรับพฤติกรรม ฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ฝึกคิดวิเคราะห์ สอนให้เข้าใจโดยใช้วิธีสอนและเทคนิคที่เหมาะสม สอนตามสถานการณ์ อบรมบ่มนิสัยตามหลักพระพุทธศาสนา ฝึกสมาธิวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ติดตามผลให้ข้อมูลป้อนกลับ และให้คำปรึกษาชี้แนะและให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

2. การเรียนรู้ด้านความรู้ (Knowledge)

ทิสนา แยมมณี (2553 ก, หน้า 189-191) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้านความรู้มีความละเอียดลึกซึ้งและซับซ้อน ผู้สอนควรตระหนักถึงประเด็นสำคัญ 3 ประการคือ ลักษณะหรือประเภทของความรู้ที่แตกต่างกัน กระบวนการที่จะเรียนรู้เนื้อหาสาระหรือข้อความรู้ที่เหมาะสมกับประเภทของความรู้ที่แตกต่างกันและระดับความลึกซึ้งของการเรียนรู้เนื้อหาสาระประเภทต่าง ๆ

2.1 ลักษณะหรือประเภทของความรู้ที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปมีการจำแนกลักษณะของข้อความรู้หรือเนื้อหาสาระออกเป็น 4 ประเภท คือ

2.1.1 ความรู้ เนื้อหาสาระประเภทข้อเท็จจริง (Factual Knowledge)

2.1.2 ความรู้ เนื้อหาสาระประเภทมโนทัศน์หรือ ความคิดรวบยอด (Conceptual Knowledge)

2.1.3 ความรู้ เนื้อหาสาระประเภทกระบวนการหรือวิธีการ (Procedural Knowledge)

2.1.4 ความรู้ เนื้อหาสาระประเภทระบบการรู้คิด (Meta-cognitive Knowledge)

2.2 กระบวนการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับประเภทของความรู้ เนื่องจากลักษณะของข้อความรู้ หรือเนื้อหาสาระแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน กระบวนการในการเรียนรู้เนื้อหาสาระนั้น ๆ จึงมีความแตกต่างกันด้วย ดังแสดงในภาพที่ 6 ต่อไปนี้

ประเภทความรู้	กระบวนการเรียนรู้
Factual K	• แสวงหาข้อมูล/ รับข้อมูล • สร้างความเข้าใจข้อมูลนั้น โดยใช้กระบวนการทางปัญญา
Conceptual K	• จับหลัก/ประเด็นสำคัญ หรือค้นหาคำประกอบ/ลักษณะเฉพาะที่เป็นแก่นสำคัญของเรื่องนั้น • หาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องนั้น
Procedural K	• เห็นการกระทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการนั้น • ศึกษาความรู้ เฉพาะ/รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการ/ขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ • ได้กระทำ/ปฏิบัติตามกระบวนการ/ขั้นตอนนั้น
Meta-cognitive K	• ตระหนักในกระบวนการรู้คิดของตน วางแผนการทำงานตามเป้าหมาย และควบคุมกำกับตนเองให้ดำเนินการตามแผนที่กำหนด

ภาพที่ 6 ประเภทความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ (ทิสนา แยมมณี, 2553 ก, หน้า 189)

2.3 ระดับความลึกซึ่งของการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ

ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระแต่ละประเภท ผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดระดับความลึกซึ่งของการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรจะได้รับ ทั้งนี้อาจขึ้นกับตัวแปรหลายประการ เช่น ข้อกำหนดของหลักสูตร ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ความต้องการของผู้สอน และอื่น ๆ อีกมาก เนื่องจากระดับความลึกซึ่งของการเรียนรู้ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น หากต้องการให้ผู้เรียนจดจำสาระที่เรียนรู้ได้ ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ก็จะมุ่งไปที่การใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียน แต่ถ้าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับที่มีความเข้าใจในเรื่องนั้น การใช้เทคนิคให้ผู้เรียนจดจำเท่านั้นจะไม่เพียงพอ ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในข้อมูล สามารถตีความเชื่อมโยง ใช้เหตุผลอธิบายและสรุปข้อมูลได้ ระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นหรือลึกซึ้งขึ้น ย่อมต้องการกระบวนการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากระดับการเรียนรู้ที่ต่ำกว่า หากผู้สอนไม่ตระหนักถึงหรือขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ ก็จะไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

การจำแนกระดับของการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมมากในวงการศึกษา ก็คือ ระบบการจำแนกของบลูม (Bloom, n.d. อ้างถึงใน ทิศนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 190) ซึ่งต่อมาได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 7 ต่อไปนี้

กระบวนการรู้คิด (Cognitive Process)	
Bloom's Original Version	Revised Version
• ความรู้ (Knowledge) • ความเข้าใจ (Comprehension) • การประยุกต์ (Application) • การวิเคราะห์ (Analysis) • การสังเคราะห์ (Synthesis) • การประเมิน (Evaluation)	• จำ (Remember) • เข้าใจ (Understand) • ประยุกต์ (Apply) • วิเคราะห์ (Analyze) • ประเมิน (Evaluate) • สร้างสรรค์ (Create)

ภาพที่ 7 ระดับการเรียนรู้ตามการจำแนกของบลูม (Bloom) (ทิศนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 190)

2.4 กลยุทธ์หรือแนวทางในการสอน

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษานั้น ผู้สอนควรมีการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้รู้ว่าเป็นเนื้อหาความรู้

ประเภทใด และศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับประเภทของความรู้นั้น รวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าต้องการจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับใด แล้วจึงออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหา และระดับการเรียนรู้ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ภาพที่ 8 ต่อไปนี้ สามารถช่วยให้เห็นความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านความรู้

ประเภทความรู้	กระบวนการเรียนรู้	ระดับของการเรียนรู้	กลยุทธ์/แนวทาง การสอน
Factual K	- แสวงหาแหล่งการเรียนรู้ และข้อมูล - ศึกษา ทำความเข้าใจข้อมูลนั้น โดยใช้กระบวนการทางปัญญา	จำ	- ใช้วิธีสอน รูปแบบการสอน และเทคนิคการสอนต่างๆ โดยคำนึงถึงหลักสำคัญดังนี้ - ความรู้แต่ละประเภทมีลักษณะและกระบวนการเรียนรู้แตกต่างกัน กระบวนการเรียนรู้ที่ดีให้ผู้เรียนต้องเหมาะสมกับประเภทของความรู้ - ระดับของการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน - ความรู้ประเภท Procedural K และ Meta-cognitive K เป็นความรู้ที่เป็นพื้นฐานของทักษะกระบวนการ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการฝึกฝน การใช้ความรู้นั้น/ การลงมือทำร่วมด้วย
Conceptual K	- จับหลัก/ประเด็นสำคัญ หรือค้นหาองค์ประกอบ/ลักษณะเฉพาะที่เป็นแก่นสำคัญของเรื่องนั้น - หาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องนั้น	- เข้าใจ - ประยุกต์ใช้ - วิเคราะห์	
Procedural K	แสวงหา สังเกตและศึกษา รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการต่างๆ และลองปฏิบัติ	- ประเมิน - สร้างสรรค์	
Meta-cognitive K	ตระหนักในระบบการคิดของตน วางแผนการทำงานตามเป้าหมาย และควบคุมกำกับตนเองให้ดำเนินการตามแผนที่กำหนด		

ภาพที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทความรู้ กระบวนการเรียนรู้ ระดับของการเรียนรู้ และกลยุทธ์หรือแนวทางการสอน (ทิสนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 191)

ดังนั้น ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษานั้น ผู้สอนควรมีการวิเคราะห์เนื้อหาที่จะสอน เพื่อให้รู้ว่าเป็นเนื้อหาความรู้ประเภทใด และศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับประเภทของความรู้นั้น รวมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจนว่าต้องการจะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับใด แล้วจึงออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหา และระดับการเรียนรู้ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการจำแนกระดับของการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในวงการศึกษา ก็คือ ระบบการจำแนกของบลูม ซึ่งประกอบด้วย จำ (Remember)

เข้าใจ (Understand) ประยุกต์ (Apply) วิเคราะห์ (Analyze) ประเมิน (Evaluate) และสร้างสรรค์ (Create)

3. การเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills)

ทิสนา แชนมณี (2553 ก, หน้า 191-195) กล่าวว่า เนื่องจากการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา และทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจัดอยู่ในกลุ่มประเภทเดียวกันคือ มีลักษณะเป็นทักษะกระบวนการ ซึ่งมีความหมายและมีกลยุทธ์การสอน ดังนี้

3.1 ทักษะกระบวนการ (Process Skills)

ทักษะกระบวนการ หมายถึง ทักษะหรือความชำนาญทางด้านการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นวิธีการที่มีลำดับขั้นตอนที่จำเป็นต่อการบรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการกระทำนั้น ๆ โดยมีความรู้เป็นพื้นฐาน เช่น

- ทักษะกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง (ความรู้) ความชำนาญใน (กระบวนการ วิธีการ) การใช้ความสามารถทางสมองดำเนินการคิดให้บรรลุวัตถุประสงค์
- ทักษะกระบวนการทางสังคม (Social Skills) หมายถึง (ความรู้) ความชำนาญใน (กระบวนการ วิธีการ) การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น การแก้ปัญหา การจัด ลดความขัดแย้ง
- ทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม (Group Process Skills) หมายถึง (ความรู้) ความชำนาญใน (กระบวนการ วิธีการ) การทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำ การเป็นสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานอย่างเป็นระบบ
- ทักษะกระบวนการสื่อสาร (Communicating Skills) หมายถึง (ความรู้) ความชำนาญใน (กระบวนการ วิธีการ) รับและส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ
- ทักษะกระบวนการปฏิบัติ (Performance Skills) หมายถึง (ความรู้) ความชำนาญใน (กระบวนการ วิธีการ) ปฏิบัติหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติหรือการกระทำนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่า ทักษะกระบวนการมีหลากหลายทักษะ มีทั้งทักษะใหญ่และทักษะย่อย ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างกัน แต่ก็มีธรรมชาติเหมือนกันคือ มีลักษณะเป็นวิธีการหรือ การกระทำที่มีลักษณะเป็นลำดับขั้นตอน

3.2 หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการและกลยุทธ์หรือแนวทางในการสอน

การเรียนรู้ในสิ่งที่มีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการ มีความแตกต่างจากการเรียนรู้สิ่งที่มีลักษณะเป็นสาระความรู้ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้การอ่านหรือการฟัง รวมทั้งทักษะย่อยอื่น ๆ เช่น การตีความ การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การสรุป ในการทำความเข้าใจสิ่งที่อ่าน แต่หากสิ่งที่เรียนมีลักษณะเป็นกระบวนการหรือวิธีการ กระบวนการเรียนรู้โดยการอ่าน ฟัง ดังกล่าวอาจไม่เพียงพอ การได้เห็นการกระทำที่เป็นลำดับขั้นตอน การมีตัวแบบที่ดี การได้ลองทำตามลำดับขั้นตอนด้วยตนเอง จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้น และจดจำสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น การได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมก็สามารถช่วยให้การกระทำตามกระบวนการนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้จะยังเพิ่มพูนและเกิดเป็นทักษะความชำนาญ หากผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการอย่างเพียงพอในสถานการณ์ที่หลากหลาย รวมทั้งการได้รับข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และแรงเสริมที่เหมาะสม สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะของตนให้ดีขึ้น ไปเรื่อย ๆ

จึงเห็นได้ว่า การเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการ มีกระบวนการที่มีความแตกต่างจากกระบวนการเรียนรู้ด้านอื่น ๆ หากผู้สอนเข้าใจในธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะ ประเภทของสาระที่สอน และจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้นั้น ก็จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลการเรียนรู้สูงสุด หลักการเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการ และแนวทางในการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับหลักการเรียนรู้นี้ดังกล่าว นำเสนอให้เห็นดังภาพที่ 9 ดังนี้

หลักการเรียนรู้ทักษะกระบวนการ	กลยุทธ์/แนวทางการสอนทักษะกระบวนการ
• การได้เห็นกระบวนการศึกษาการกระทำที่เป็นลำดับขั้นตอน ช่วยให้จดจำกระบวนการนั้นได้ดี • การได้เห็นหรือมีตัวแบบที่ดี ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน • การได้ลองทำตามกระบวนการด้วยตนเอง ช่วยให้จดจำและเข้าใจกระบวนการนั้นมากขึ้น • การได้รับความรู้ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การกระทำตามกระบวนการมีประสิทธิภาพขึ้น • การได้ฝึกใช้กระบวนการนั้นอย่างเพียงพอในสถานการณ์ที่หลากหลาย ช่วยทำให้เกิดเป็นทักษะความชำนาญได้ • การได้รับแรงเสริม และข้อมูลป้อนกลับ ช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการให้ดีขึ้น • กระบวนการ มีหลายประเภท เช่น กระบวนการทางปัญญา กระบวนการทางสังคม และกระบวนการปฏิบัติ แต่ทุกประเภทจะเกิดเป็นทักษะได้ ต้องอาศัยการดำเนินการ หรือการกระทำทั้งสิ้น	• จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สังเกตกระบวนการที่ต้องการสอน/ฝึก • ผู้สาธิตกระบวนการจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดี • จัดให้ผู้เรียนลงมือทำ/ ดำเนินการตามกระบวนการด้วยตนเอง • เสริมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่สอน/ฝึก เพื่อช่วยให้การกระทำมีประสิทธิภาพขึ้น • จัดให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนให้ทักษะกระบวนการนั้น จนสามารถทำได้อย่างชำนาญ • ให้แรงเสริมและข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาทักษะ และติดตามผลการปรับปรุงและพัฒนา • ในการสอนทักษะกระบวนการต่างๆ แม้จะต่างประเภทกัน แต่ก็ต้องให้ใช้/ทำ ทักษะนั้นๆ เช่น - ทักษะกระบวนการทางปัญญา ต้องให้ผู้เรียนใช้ความคิด - ทักษะกระบวนการปฏิบัติสัมพันธ์ ต้องให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน - ทักษะปฏิบัติ ต้องให้ผู้เรียนลงมือทำ

ภาพที่ 9 หลักการเรียนรู้และกลยุทธ์ แนวทางการสอนทักษะกระบวนการ (ทิสนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 192)

3.3 ทักษะกระบวนการทางปัญญา หรือทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills)

ทักษะกระบวนการทางปัญญา คือความชำนาญในการใช้ความสามารถทางสมอง ดำเนินการคิดให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การคิดเป็นกระบวนการทางสมองที่บุคคลใช้ในการสร้างความหมายข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัส ทั้ง 5 บุคคลใดมีทักษะกระบวนการคิดดี หรือคิดเก่ง มักจะประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต และประกอบกิจการงานทั้งปวง การที่จะพัฒนาทักษะการคิดซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาได้นั้น ผู้สอนจำเป็นต้องตอบคำถามหลัก 3 ประการ ให้ได้ชัดเจนว่า

3.3.1 ทักษะการคิดที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนา

ทักษะการคิดที่ใช้ในชีวิตประจำวันและในการทำงานต่าง ๆ มีจำนวนมาก ในเชิงวิชาการ มีการจัดกลุ่มทักษะการคิดออกเป็นหลายกลุ่ม ได้แก่

3.3.1.1 ทักษะการคิดพื้นฐาน (Basic Thinking Skills) เป็นทักษะการคิดที่ใช้ในการรับและส่งสาร (Communicating Skills) ซึ่งจำเป็นต้องใช้เป็นประจำในชีวิตประจำวัน ตัวอย่าง เช่น ทักษะการฟัง การอ่าน การพูด

3.3.1.2 ทักษะการคิดแกน (Core Thinking Skills) เป็นทักษะที่ต้องใช้เป็นหลักหรือใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานของทักษะการคิดขั้นสูงที่มีความซับซ้อนขึ้น ตัวอย่าง เช่น ทักษะการเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเชื่อมโยง การใช้เหตุผล

3.3.1.3 ทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills) เป็นทักษะการคิดที่มีความซับซ้อนขึ้น ลึกซึ้งขึ้น สามารถช่วยให้บุคคลเข้าใจข้อมูล สถานการณ์ และแก้ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนได้ ตัวอย่าง เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล

3.3.1.4 ทักษะกระบวนการคิด (Thinking Process Skills) เป็นทักษะที่ต้องดำเนินการเป็นกระบวนการทั้งกระบวนการ โดยอาศัยทักษะการคิดย่อย ๆ จำนวนมาก ทั้งทักษะการคิดพื้นฐาน และทักษะการคิดแกน เพื่อช่วยให้ขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของกระบวนการนั้นในที่สุด เช่น ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์

3.3.1.5 ทักษะการรู้คิด และควบคุมกำกับการรู้คิด (Meta-Cognition) เป็นทักษะการคิดเกี่ยวกับการคิดของตนเอง บุคคลที่มีทักษะนี้จะสามารถตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง สามารถคิดอย่างมียุทธศาสตร์ สามารถคิดวางแผน ควบคุมกำกับตนเองให้ดำเนินการตามแผนที่คิด และประเมินการคิดของตนเองได้

นอกจากการจัดกลุ่มทักษะดังกล่าวข้างต้นแล้ว ทิศนา ขัมมณี (2544) ยังได้นำเสนอทักษะการคิดเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งกลุ่ม เรียกว่า “ลักษณะการคิด” ซึ่งเป็นทักษะการคิดที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของการคิดที่มีความเป็นนามธรรมสูง จำเป็นต้องอาศัยการตีความ จึงจะเห็นเป็นรูปธรรมได้ เช่น การคิดกว้าง การคิดลึกซึ้ง การคิดไกล

นอกจากนั้น ยังมีแนวคิดตามหลักพุทธธรรมที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” ซึ่งได้ให้วิธีคิด 10 วิธีไว้ นับเป็นขุมปัญญาที่ทรงคุณค่า ควรที่บัณฑิตจะพึงได้รับการพัฒนา เพื่อประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองและสังคม เพื่ออำนวยการความสะดวกให้แก่คนอายุในระดัอุดมศึกษาได้เห็นตัวเลือก

ที่หลากหลายของกระบวนการทางปัญญา ที่สามารถนำไปฝึกฝน พัฒนาให้บัณฑิตมีคุณภาพได้ มาตรฐานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ทิศนา แคมมณี (2553 ก, หน้า 193-195) จึงได้รวบรวมรายการทักษะทางปัญญาไว้ในภาพที่ 10 และ 11 ดังนี้

ทักษะการคิดพื้นฐาน BASIC THINKING SKILLS	ทักษะการคิดแกน CORE THINKING SKILLS	ทักษะการคิดขั้นสูง HIGHER ORDER THINKING
<u>Communicating Skills</u>	⇒ การสังเกต	⇒ การสรุปความ
⇒ การฟัง	⇒ การสำรวจ	⇒ การนิยาม
⇒ การอ่าน	⇒ การตั้งคำถาม	⇒ การวิเคราะห์
⇒ การรับรู้	⇒ การรวบรวมข้อมูล	⇒ การสังเคราะห์
⇒ การท่องจำ	⇒ การระบุ	⇒ การประยุกต์
⇒ การคงไว้	⇒ การจำแนก	⇒ การบูรณาการ
⇒ การทำได้	⇒ การจัดลำดับ	⇒ การทำนาย
⇒ การระลึก	⇒ การเปรียบเทียบ	⇒ การตั้งสมมติฐาน
⇒ การให้ข้อมูล	⇒ การจัดหมวดหมู่	⇒ การตั้งเกณฑ์
⇒ การบรรยาย	⇒ การอ้างอิง	⇒ การพิสูจน์
⇒ การอธิบาย	⇒ การแปลความ	⇒ การจัดระบบ
⇒ การชี้แจง/ การทำความเข้าใจ	⇒ การตีความ	⇒ การสร้าง
⇒ การพูด	⇒ การเชื่อมโยง	⇒ การจัดโครงสร้าง
⇒ การเขียน	⇒ การขยายความ	⇒ การหาแบบแผน
๑๙๑	⇒ การให้เหตุผล	⇒ การหาข้อตกลงเบื้องต้น
	⇒ การสรุปผล	๑๙๑

ภาพที่ 10 รายการทักษะการคิดพื้นฐาน การคิดแกน และการคิดขั้นสูง (ทิศนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 194)

ลักษณะการคิด	กระบวนการคิด THINKING PROCESS	การควบคุมการรู้คิด META COGNITION
◆ คิดคล่อง ◆ คิดหลากหลาย ◆ คิดละเอียด ◆ คิดชัดเจน ◆ คิดถูกทาง ◆ คิดกว้าง ◆ คิดลึกซึ้ง ◆ คิดไกล	◆ กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ◆ กระบวนการคิดแก้ปัญหา ◆ กระบวนการคิดไตร่ตรอง ◆ กระบวนการคิดตัดสินใจ ◆ กระบวนการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ◆ การคิดตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ◆ การคิดตามหลักอริยสัจ 4 ◆ กระบวนการศึกษาวิจัย	◆ การตระหนักรู้ในกระบวนการคิดของตนเอง ◆ การคิดวางแผนงานที่ทำ ◆ การควบคุมกำกับตนเอง ◆ การประเมินการคิดของตน
โยนิโสมนสิการ	◆ คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ◆ คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ◆ คิดแบบสามัญลักษณ์ ◆ คิดแบบอริยสัจ ◆ คิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์	◆ คิดแบบคุณโทษทางออก ◆ คิดแบบคุณค่าแท้ - เทียม ◆ คิดแบบเร้าคุณธรรม ◆ คิดแบบเป็นอยู่ปัจจุบัน ◆ คิดแบบวิวิธภาพ

ภาพที่ 11 รายการลักษณะการคิด กระบวนการคิด การควบคุมการรู้คิด และโยนิโสมนสิการ (ทีศนา แคมมณี, 2553 ก, หน้า 194)

3.3.2 ทักษะการคิดแต่ละทักษะที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนา

รายการทักษะการคิด หรือทักษะทางปัญญา จะช่วยให้ผู้สอนรู้ว่า จะเลือกพัฒนาการคิดอะไร ทำให้การพัฒนามีความเจาะจงชัดเจนขึ้น การพัฒนาที่มีประเด็นชัดจะช่วยให้เห็นผลชัดเจนขึ้นด้วย เมื่อผู้สอนเลือกได้แล้วว่าจะพัฒนาทักษะการคิดอะไร ขั้นตอนต่อมาคือ ผู้สอนจะต้องเข้าใจความหมายและกระบวนการของการคิดนั้น ๆ คือเข้าใจว่าการคิดนั้น ๆ คืออะไร และการดำเนินการคิดนั้น ๆ มีลำดับขั้นตอนอย่างไร เนื่องจากทักษะการคิดเป็นทักษะกระบวนการการเรียนรู้กระบวนการให้ได้ดีจำเป็นต้องให้ผู้เรียนลงมือกระทำตามลำดับขั้นตอนของกระบวนการนั้น ดังนั้น การเรียนรู้ทักษะกระบวนการคิด ผู้เรียนก็ควรได้ดำเนินการคิดตามกระบวนการหรือลำดับขั้นตอนของการคิดนั้น ๆ ซึ่งผู้สอนจะสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวให้ผู้เรียนได้ก็ต่อเมื่อผู้สอนรู้ว่ากระบวนการขั้นตอนการคิดนั้น ๆ เป็นอย่างไร

ดังนั้น ผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาความหมายและกระบวนการ ขั้นตอนของทักษะการคิด ที่ต้องการจะพัฒนาให้แก่ผู้เรียน จึงจะสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียนได้

3.3.3 การพัฒนาทักษะการคิดที่เลือก

เมื่อผู้สอนเลือกทักษะการคิดที่ต้องการพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้แล้ว การที่จะพัฒนา คือ สอน ฝึกทักษะการคิดนั้น ๆ ให้แก่ผู้เรียน สามารถทำได้หลายทาง ดังนี้